

Asia: VN/23782/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y. kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jonka mukaisesti alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Alkoholi aiheuttaa merkittäviä haittoja ja kustannuksia yhteiskunnalle, mutta luo myös suuren määrän hyvinvointia työpaikkojen ja verotulojen muodossa. Haittojen vähentyessä elinkeinopoliittisten näkökohtien painoarvo alkoholipolitiikassa voisi olla aiempaa merkittävämpi. MTK kiinnittää huomiota siihen, että aiemmasta lainmuutoksesta on varsin lyhyt aika. Alkoholipolitiikan muutosten vaikutuksia on syytä seurata vakiintuneiden tutkimusmenetelmien avulla ja riittävän pitkällä aikajänteellä lainmuutosten vaikutusten selvittämiseksi luotettavasti.

Esitysluonnos on askel kohti Alkon vähittäismyyntimonopolista luopumista. THL:n lausunnon 24.8.2023 mukaan askel vie väärään suuntaan. MTK:n käsityksen mukaan alkoholista johtuvien haittojen vähentyessä alkoholipolitiikkaa voidaan toki maltillisesti vapauttaa, mutta ei kuitenkaan siten, että yksinmyyntijärjestelmä vaarantuisi. Pohjoismainen perinne säädellä alkoholin kulutusta monopolin avulla on pitänyt kulutusmäärät Etelä-Euroopan maita alemmalla tasolla ja tämä näkyy myös alkoholin aiheuttamia haittoja vertailtaessa. Alkon monopolin avulla alkoholihaittoja voidaan todistetusti vähentää ja ehkä hieman yllättäen monopolin avulla on onnistuttu myös kuluttajien tarpeiden huomioon ottamisessa viimeisten kymmenien vuosien aikana. Alkon myymäläverkosto on riittävän tiheä ja se palvelee kohtuullisen hyvin kaikkia kansalaisia asuinpaikasta riippumatta. Alkon on mahdollista pitää laajaa tuotevalikoimaa ja verkkokaupan avulla kuluttajia palvellaan koko valikoiman laajuudella kaikissa myymälöissä.

MTK:n käsityksen mukaan esitysluonnoksen ja hallitusohjelmakirjausten taustalla näyttäisi olevan hieman puutteellinen arvio alkoholin vähittäismyyntin vähittäisen vapauttamisen todellisista kilpailu- ja työllisyysvaikutuksista ja pidemmän aikavälin vaikutuksista kuluttajien ja kotitalouksien asemaan. Alkoholin vähittäismyyntimonopolista luopuminen entisestään vahvistaisi päivittäistavarakaupan keskittymistä Suomessa vain kahdelle kauppaketjulle.

Käsityksemme mukaan hallituksen ohjelmakirjausten yleisenä tavoitteena mainittu reilun ja avoimen kilpailun lisääntyminen ei juurikaan edistyisi Alkon monopolin poistamisella. Vaikutus päivittäistavaramarkkinoilla olisi luultavimmin päinvastainen, jos noin 80 % markkinoista hallitsevien S- ja K-ryhmien oligopoliasemaa edelleen vahvistettaisiin alkoholijuomien kauppaoikeuksia laajentamalla. Markkinoita hallitsevien yritysten edelleen vahvistuessa kokonaan uusien yritysten tulo Suomen poikkeuksellisen keskittyneille päivittäistavara-kauppamarkkinoille vaikeutuisi entisestään. Se ei edistäisi reilun ja avoimen kilpailun lisääntymistä, eikä se myöskään olisi kuluttajien ja kotitalouksien edun mukaista.

Esitysluonnoksen mukaan ministeriöissä valmistellaan muitakin hallitusohjelman mukaisia muutoksia alkoholilakiin. Valtiovarainministeriössä on mm. valmisteltu esitystä, jonka mukaisesti mm. viinien verotus kiristyy ja oluen verotus kevenee. Lausuttavana olevassa hallituksen esitysluonnoksessa ko. veromuutosta ei kuitenkaan ole kuvattu tarkemmin. MTK luonnollisesti kannattaa kaikkien ulkomaisten alkoholijuomien veroetujen poistamista ja kotimaisen tuotannon saattamista parempaan kilpailuasemaan. Kansalliseen päätösvaltaan kuuluvan verotuksen keinoin on mahdollista ohjata alkoholijuomien kulutusta suomalaisten työn ja toimeentulon tukemiseksi.

Lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa on jätetty kovin vähälle huomiolle se, että kotimainen vilja on alkoholijuomateollisuutemme perusta; alkoholijuoma- ja etanoliteollisuus sekä panimo- ja virvoitusjuomateollisuus ovat merkittäviä Suomessa viljellyn viljan käyttäjiä. Alkoholijuomien valmistukseen käytetään kotimaista viljaa satoja miljoonia kiloja vuosittain. Ohraa, ruista ja vehnää käytetään raaka-aineena panimo- ja alkoholijuomateollisuudessa, sivutuotteena valmistettava ohravalkuaisrehu on huoltovarmuudenkin kannalta merkittävä kotimaisen lisävalkuaisen lähde lihantuotannolle. Alkoholijuomia valmistavan teollisuuden viljan ostoilla on suuri merkitys viljelyn kannattavuudelle ja siten myös koko Suomen huoltovarmuuden säilymiselle korkealla tasolla. MTK:n arvion mukaan alkoholituotantoon liittyvä alkutuotanto työllistää yli tuhat henkilöä.

MTK pyytää ministeriötä jatkovalmistelussaan kiinnittämään huomiota siihen, että esitysluonnoksessa ei ole luotettavasti selvitetty lakimuutoksen vaikutuksia kotimaisen ja ulkomaisen tuotannon kilpailutilanteeseen ja työllisyysvaikutuksiin. Työllisyysvaikutusten osalta esitysluonnoksessa tyydytään toteamaan, että ”välittömät vaikutukset ovat todennäköisesti melko vähäisiä”. Lainmuutoksen vuoksi ulkomailla pullotetun oluen tarjonta ainakin suurimmissa kauppakeskuksissa lisääntynee kuitenkin merkittävästi nykyiseen verrattuna. Se johtanee kulutuksen siirtymistä ulkomaisiin tuotteisiin ja sillä tulee olemaan negatiivinen vaikutus alkutuotannon ja teollisuuden työpaikkoihin kotimaassa. Lakimuutoksen negatiivista työllisyysvaikutusta voi osin vähentää kotimaisten pienpanimoiden ja tilaviinien mahdollinen myyntin lisäys, mutta kaikki esityksen vaikutukset olisi kuitenkin syytä luotettavasti selvittää ennen päätöksentekoa.

Lopuksi kiinnitämme vielä huomiota myös esityksen ympäristövaikutusten arviointiin. Luonnoksen mukaan esityksellä ei olisi ympäristövaikutuksia lainkaan. Tämä ei voine pitää paikkaansa, kun alkoholijuomien suurin ympäristövaikutus tulee pakkauksista ja ehdotus lisännee ulkomailla pullotettujen juomien myyntiä merkittävästi. Ulkomailla pullotetun oluen myynnin lisäys aiheuttanee negatiivista ympäristövaikutusta myös lisääntyneiden kuljetusten muodossa.

Helsingissä 23.11.2023

Perttu Pyykkönen

järjestötoiminnan johtaja

MTK

Vesa Malila

järjestöjuristi

MTK

Pyykkönen Perttu

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.

Malila Vesa

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y.